

Ευρωπαϊκό Δίκτυο Συνηγόρων του Παιδιού (ENOC)**Δημόσια θέση «Παιδιά και Λιτότητα»****Υιοθετήθηκε στη 18^η Γενική Συνέλευση του ENOC, 24 Οκτωβρίου 2014, Εδμβούργο**

«Θέλουμε να συμμετέχουμε στη διαμόρφωση ενός φωτεινού μέλλοντος για τις πόλεις και τα χωριά όπου ζούμε. Μπορούμε να το πετύχουμε αυτό σε περίοδο κρίσης;»¹

Εμείς, τα μέλη του ENOC, ανεξάρτητες αρχές για τα δικαιώματα του παιδιού, εκφράζουμε τη βαθειά ανησυχία μας για τις συνέπειες της λιτότητας και της φτώχειας στην υλοποίηση των δικαιωμάτων των παιδιών και των νέων. Η πρόσφατη οικονομική κρίση και οι απαντήσεις των κρατών σε αυτήν είχαν ιδιαίτερα αρνητικές επιπτώσεις σε ό,τι αφορά την απόλαυση εκ μέρους των παιδιών ενός ευρέως φάσματος αστικών, πολιτικών, οικονομικών, κοινωνικών και πολιτιστικών δικαιωμάτων, κατοχυρωμένων από τη Διεθνή Σύμβαση του ΟΗΕ για τα Δικαιώματα του Παιδιού (ΔΣΔΠ). Η ζωή σε συνθήκες φτώχειας δεν επηρεάζει απλώς τις εμπειρίες των παιδιών στην παιδική τους ηλικία, αλλά συχνά περιορίζει τις ευκαιρίες που θα έχουν μεγαλώνοντας, ως ενήλικοι². Στην πραγματικότητα, με δεδομένη τη σύνδεση μεταξύ παιδικής φτώχειας και παιδικής θνησιμότητας, η διαβίωση σε συνθήκες φτώχειας μπορεί μερικές φορές να έχει ως αποτέλεσμα τα παιδιά να μη φτάνουν ποτέ στην ενηλικίωση. Οι επιπτώσεις της παιδικής φτώχειας στα δικαιώματα του παιδιού, περιλαμβάνοντας και τη φτώχεια που δημιουργείται ή επιδεινώνεται από τη δημοσιονομική λιτότητα, είναι συνεπώς ευρείες και είναι από τη φύση τους τόσο βραχυπρόθεσμες όσο και μακροπρόθεσμες.

Οι παραβιάσεις των δικαιωμάτων του παιδιού που προκαλούνται από τη φτώχεια ήταν πάντοτε ένα ζήτημα που απασχολούσε τις ευρωπαϊκές χώρες. Σήμερα είναι πλέον προφανές ότι οι πρόσφατες οικονομικές κρίσεις είχαν ως αποτέλεσμα την αύξηση του επιπέδου της παιδικής φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού σε αρκετές ευρωπαϊκές χώρες³. Η παιδική φτώχεια μετά την κρίση, σε πολλές περιπτώσεις αυξήθηκε πιο απότομα από ό,τι τα ποσοστά φτώχειας στον γενικό πληθυσμό⁴.

Η Κοινοβουλευτική Συνέλευση του Συμβουλίου της Ευρώπης δήλωσε ότι «έχει συγκλονιστεί από τις τακτικές εκθέσεις διάφορων Ευρωπαϊκών χωρών σχετικά με τα υποσιτιζόμενα παιδιά, τα παιδιά που αφήνονται χωρίς γονεϊκή φροντίδα επειδή οι γονείς αναγκάζονται να βρουν εργασία στο εξωτερικό, καθώς και την αναζωπύρωση της παιδικής εργασίας, πέραν της χαμηλής συμμετοχής και της χειρότερης απόδοσης πολλών παιδιών στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση»⁵. Βασιζόμενοι στις εμπειρίες των χωρών μας, εμείς, τα μέλη του ENOC, επαναδιατυπώνουμε με έμφαση αυτή την ανησυχία.

¹ Yannis, 11 ετών, Βέλγιο, Συμμετέχων στη Δράση Συμμετοχής του ENOC «Austerity Bites: Children's Voices».

² Ερευνητικό Κέντρο Innocenti, [Child Poverty in Perspective – An Overview of child well-being in rich countries: A comprehensive assessment of the lives and well-being of children and adolescents in the economically advanced nations](#) (UNICEF, 2007) 5.

³ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Σύσταση της 20/2/2013 "Επενδύοντας στα παιδιά: Σπάζοντας τον κύκλο της μειονεξίας", 3.

⁴ Επίτροπος για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα του Συμβουλίου της Ευρώπης, ['Safeguarding Human Rights in Times of Economic Crisis'](#) (COE, 2013) 23.

⁵ Κοινοβουλευτική Συνέλευση του Συμβουλίου της Ευρώπης, Ψήφισμα 1995 (2014) ['Ending Child Poverty in Europe'](#).

Εκτός από τις επιπτώσεις στην ανεργία των γονέων και στη μείωση των οικογενειακών εσόδων, που αποτελούν άμεσες συνέπειες της κρίσης, μια σειρά από κοινά δημοσιονομικά μέτρα λιτότητας που έχουν συνδεθεί με την κρίση έχουν επηρεάσει αρνητικά τα δικαιώματα των παιδιών σε διάφορες ευρωπαϊκές χώρες. Σε αυτά περιλαμβάνονται οι περικοπές στις κοινωνικές υπηρεσίες και στα κοινωνικά προγράμματα, οι περιορισμοί των επιδοτήσεων, οι μειώσεις στους μισθούς του δημόσιου τομέα και οι αυξήσεις στους φόρους επί των βασικών αγαθών που επιβαρύνουν τους καταναλωτές⁶. Οι περικοπές στις κοινωνικές δαπάνες αναπόφευκτα έχουν επηρεάσει σοβαρά τα παιδιά που εξαρτώνται ιδιαίτερα από τα κοινωνικά προγράμματα και τις κοινωνικές υπηρεσίες.

Στα δικαιώματα που επηρεάστηκαν από τη παιδική φτώχεια και τις επιβαρυντικές συνέπειες της λιτότητας περιλαμβάνονται τα δικαιώματα σε ένα επαρκές επίπεδο διαβίωσης, στο οποίο περιλαμβάνεται η διατροφή, η ένδυση και η κατοικία, στην εκπαίδευση, στο υψηλότερο δυνατό επίπεδο υγείας, στη νομική βοήθεια, στο παιχνίδι, στην έκφραση της γνώμης, στην κοινωνική ασφάλιση, στο δικαίωμα στην οικογενειακή ζωή, στην εναλλακτική φροντίδα, στην προστασία από κάθε μορφή σωματικής ή ψυχολογικής βίας και σε ένα μεγάλο φάσμα δικαιωμάτων των παιδιών με αναπηρίες⁷. Αυτό αναδεικνύεται ξεκάθαρα από τη συμβολή των παιδιών σε αυτή τη Δημόσια Θέση, σχετικά με το πώς οι ζωές και οι κοινωνίες τους έχουν επηρεαστεί από τη φτώχεια και την οικονομική κρίση⁸.

Το άρθρο 4 της ΔΣΔΠ προβλέπει ότι «Τα Συμβαλλόμενα Κράτη υποχρεούνται να παίρνουν όλα τα νομοθετικά, διοικητικά και άλλα μέτρα που είναι αναγκαία για την εφαρμογή των αναγνωρισμένων στην παρούσα Σύμβαση δικαιωμάτων. Στην περίπτωση των οικονομικών, κοινωνικών και πολιτιστικών δικαιωμάτων, παίρνουν τα μέτρα αυτά μέσα στα όρια των πόρων που διαθέτουν και, όπου είναι αναγκαίο, μέσα στα πλαίσια της διεθνούς συνεργασίας». Ως εκ τούτου, οι περιορισμοί των διαθέσιμων πόρων δεν δικαιολογούν τυχόν παραβιάσεις των ατομικών και πολιτικών δικαιωμάτων. Ούτε αποτελούν δικαιολογία για διακρίσεις και άνιση μεταχείριση ως προς τα δικαιώματα διαφορετικών ομάδων παιδιών.

Όταν πρόκειται για τα οικονομικά, κοινωνικά και πολιτιστικά δικαιώματα, τα κράτη μπορούν να δικαιολογήσουν μια αποτυχία στην επίτευξη αυτών των δικαιωμάτων, μόνο όταν οι πραγματικοί οικονομικοί, ανθρωπίνι, τεχνολογικοί και άλλοι πόροι που διαθέτουν (περιλαμβάνοντας αυτούς της διεθνούς συνεργασίας με τη μορφή της δανειακής βοήθειας) είναι αποδεδειγμένα ανεπαρκείς. Τα κράτη, κατά τη διαμόρφωση της οικονομικής τους πολιτικής, πρέπει να δίνουν προτεραιότητα στα παιδιά που μειονεκτούν κοινωνικά. Ακόμη και όταν η πλήρης υλοποίηση των δικαιωμάτων των παιδιών είναι αδύνατη λόγω της έλλειψης πόρων, τα κράτη χρειάζεται να κινηθούν όσο πιο γρήγορα και αποτελεσματικά μπορούν προς την επίτευξη αυτού του σκοπού. Όταν ένα κράτος κάνει

⁶ UNICEF, [‘A Recovery for All: Rethinking Socio-economic Policies for Children and Poor Households’](#) (UNICEF, 2012).

⁷ Για περισσότερα βλ. Eurochild, [‘How the Economic and Financial Crisis is Affecting Children and Young People in Europe’](#), UNICEF, [‘A Recovery for All’](#), Επίτροπος για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα του Συμβουλίου της Ευρώπης, [‘Safeguarding Human Rights’](#).

⁸ Βλ. τις απόψεις των παιδιών όπως εκφράστηκαν στο πλαίσιο της Δράσης Συμμετοχής του ENOC ‘Austerity Bites: Children’s Voices’, που θα αναρτηθούν στο www.sccyp.org.uk/enoc/.

οπισθοδρομικά βήματα (λαμβάνοντας «αναδρομικά μέτρα») ως προς την επίτευξη ενός οικονομικού, κοινωνικού ή πολιτιστικού δικαιώματος, θα πρέπει να μπορεί να αποδείξει ότι έχει λάβει προσεκτικά υπόψη του όλα τα εναλλακτικά μέτρα, και ότι έχει δώσει την απαραίτητη σημασία στις γνώμες των παιδιών πάνω στο θέμα, καθώς και ότι η απόφασή του είναι δικαιολογημένη, λαμβάνοντας υπόψη τα δικαιώματα του παιδιού όπως αναφέρονται στη Σύμβαση.

Τα συμβαλλόμενα κράτη είναι οι πρωταρχικοί φορείς υποχρεώσεων σύμφωνα με τη Σύμβαση. Ωστόσο, οι επιπτώσεις της λιτότητας και της φτώχειας στην υλοποίηση των δικαιωμάτων των παιδιών και των νέων είναι επίσης αποτέλεσμα των ενεργειών και των αποφάσεων μη κρατικών φορέων, στους οποίους περιλαμβάνονται διακυβερνητικοί οργανισμοί, κεντρικές τράπεζες και οργανισμοί αξιολόγησης της πιστοληπτικής ικανότητας. Το ENOC τονίζει τη σημασία που πρέπει να αναγνωριστεί στον ρόλο αυτών των παραγόντων κατά την εξέταση των μέτρων αντιμετώπισης της παιδικής φτώχειας μετά την κρίση.

Η Επιτροπή Δικαιωμάτων του Παιδιού του ΟΗΕ έχει καταστήσει σαφές ότι οι χώρες που εμπλέκονται στα θέματα διεθνούς ανάπτυξης και οι οργανισμοί οικονομίας και εμπορίου, πρέπει να λάβουν όλα τα αναγκαία μέτρα για να διασφαλίσουν ότι τέτοιοι οργανισμοί ενεργούν σύμφωνα με τη Σύμβαση, κατά τη λήψη αποφάσεων και τις λειτουργίες τους⁹. Αυτό αφορά και τους διακυβερνητικούς οργανισμούς, όπως η Ευρωπαϊκή Ένωση, και τα διεθνή χρηματοπιστωτικά ιδρύματα, όπως το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο (ΔΝΤ).

Το ENOC σημειώνει με λύπη ότι η Ευρωπαϊκή Επιτροπή και το ΔΝΤ απέτυχαν να εκπονήσουν εκθέσεις εκτίμησης των επιπτώσεων που έχουν στα δικαιώματα του παιδιού οι συμφωνίες που έχουν επιτευχθεί με κράτη μέλη της Ευρωζώνης, ως μέρος συμφωνιών για τη διάσωση και τη δανειακή βοήθεια. Αυτές οι εκθέσεις θα μπορούσαν να χρησιμεύσουν ως ένα εργαλείο για την αποφυγή ή την αποκατάσταση των σοβαρών επιδράσεων που είχαν οι συμφωνίες αυτές στις κρατικές επιδόσεις στο πεδίο δικαιωμάτων του παιδιού.

Συστάσεις

Το ENOC συστήνει:

1. Όλες οι εθνικές δράσεις σε εφαρμογή του Ψηφίσματος της Κοινοβουλευτικής Συνέλευσης του Συμβουλίου της Ευρώπης «Τερματίζοντας την παιδική φτώχεια στην Ευρώπη» και της Σύστασης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής «Επενδύοντας στα Παιδιά: Σπάζοντας τον Κύκλο της Μειονεξίας», πρέπει να βασίζονται και να είναι συμβατές με τα δικαιώματα του παιδιού.
2. Η Στρατηγική του Συμβουλίου της Ευρώπης για τα Δικαιώματα του Παιδιού, η οποία θα ολοκληρωθεί το 2015, καθώς και το κείμενο που θα ακολουθήσει την Ευρωπαϊκή Ατζέντα για τα Δικαιώματα του Παιδιού, πρέπει να περιλαμβάνουν ιδιαίτερη αναφορά στην παιδική φτώχεια και τις

⁹ [Γενικό Σχόλιο Νο. 16 \(2013\) για τις υποχρεώσεις των κρατών σχετικά με την επίδραση του επιχειρηματικού τομέα στα δικαιώματα του παιδιού](#), UN Doc. CRC/C/GC/16, παρ. 48.

συνεχιζόμενες επιπτώσεις των κρίσεων (περιλαμβανομένων των πολιτικών λιτότητας)¹⁰. Το ENOC καλεί την Ευρωπαϊκή Ένωση να διασφαλίσει ότι τα δικαιώματα του παιδιού ενσωματώνονται αποτελεσματικά σε όλες τις διαδικασίες και τα μέτρα της Ε.Ε. που αφορούν άμεσα ή έμμεσα την παιδική φτώχεια (περιλαμβανομένων των κοινωνικών, εκπαιδευτικών, εργασιακών πολιτικών και αυτών που αφορούν στον τομέα της υγείας). Αυτό οφείλει να συμβαίνει κατά τη διάρκεια της διαμόρφωσης, της εφαρμογής, της παρακολούθησης και της αξιολόγησης αυτών των πολιτικών.

3. Όλα τα ευρωπαϊκά κράτη να ετοιμάσουν και να υιοθετήσουν ένα Εθνικό Ολοκληρωμένο Στρατηγικό Σχέδιο για την αντιμετώπιση της παιδικής φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού, το οποίο θα ενημερώνεται από τις απόψεις και τις εμπειρίες παιδιών, ιδίως αυτών που ζουν σε συνθήκες φτώχειας ή απειλούνται από τη φτώχεια. Αυτό το Σχέδιο πρέπει να είναι τμήμα ενός ευρύτερου Εθνικού Σχεδίου Δράσης για τα Δικαιώματα του Παιδιού, το οποίο οφείλει να έχει χρονοδιάγραμμα, ποσοτικούς στόχους και μηχανισμό εφαρμογής και παρακολούθησης. Οι υποχρεώσεις των σχετικών εθνικών και υπερεθνικών φορέων πρέπει να προσδιορίζονται με σαφήνεια και η επίδοσή τους να παρακολουθείται αποτελεσματικά.

4. Όλα τα ευρωπαϊκά κράτη και οι θεσμοί να διασφαλίσουν τη συλλογή επαρκών, αξιόπιστων και κατάλληλα ταξινομημένων στοιχείων για τα παιδιά. Τα στοιχεία αυτά πρέπει να χρησιμοποιούνται ως βάση για την χάραξη τεκμηριωμένης πολιτικής ως προς την παιδική φτώχεια.

5. Όλα τα ευρωπαϊκά κράτη να θεσπίσουν «προϋπολογισμούς για τα παιδιά», κάτι που συνεπάγεται τον προσδιορισμό και την ανάλυση των πόρων για τα παιδιά στους εθνικούς και τοπικούς (περιφερειακούς) προϋπολογισμούς. Αυτό είναι απαραίτητο προκειμένου να εξασφαλιστεί η αποτελεσματική παρακολούθηση των αποφάσεων που λαμβάνονται όσον αφορά τους πόρους που σχετίζονται με τα παιδιά.

6. Όλα τα ευρωπαϊκά κράτη να διασφαλίσουν ότι όλες οι πολιτικές, οι νόμοι και οι πρακτικές συμμορφώνονται με το θεσμικό πλαίσιο για την προστασία των παιδιών, ιδίως τη Διεθνή Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού. Αυτό περιλαμβάνει όλες τις διαδικασίες λήψης αποφάσεων για τον προϋπολογισμό και την οικονομία και τα αποτελέσματα σε εθνικό και τοπικό επίπεδο. Αυτό θα συνεπάγεται μια συνεχή διαδικασία αξιολόγησης του αντίκτυπου στα δικαιώματα του παιδιού καθώς και μέτρα για την ενσωμάτωση των δικαιωμάτων του παιδιού.

7. Όλες οι αποφάσεις που αφορούν τις εθνικές και τοπικές (περιφερειακές) δαπάνες και άλλους πόρους θα πρέπει να λαμβάνονται με τρόπο ώστε να προτεραιοποιούνται οι ανάγκες, τα δικαιώματα και το υπέρτερο συμφέρον των παιδιών, με ιδιαίτερη έμφαση στα παιδιά που βιώνουν ή κινδυνεύουν από κοινωνικό αποκλεισμό. Αυτό περιλαμβάνει ανάλογη λήψη αποφάσεων στα πλαίσια χρηματοπιστωτικής και οικονομικής κρίσης ή έκτακτης ανάγκης.

¹⁰ Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών [“Το θεματολόγιο της ΕΕ για τα δικαιώματα του παιδιού”](#) COM(2011) 60.